

برگزاری «کنگره بین‌المللی میرزای نائینی رَحْمَةُ‌‌عَالِيَه» از کارهای برزمین‌مانده بود

حضرت آیت‌الله شیبیری زنجانى گفتند: برخی از آثار علمی مرحوم نائینی برای اولین بار چاپ می‌شود؛ یعنی این کار از کارهای برزمین‌مانده بود.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حضرت آیت‌الله شیبیری زنجانى در دیدار مسئولان برگزاری «کنگره بین‌المللی میرزای نائینی رَحْمَةُ‌‌عَالِيَه» بر مسأله نوآوری و ابتکار در فعالیت‌های علمی و انجام اموری که روی زمین مانده، تأکید کردند و گفتند: مرحوم والد ما می‌گفتند: باید کارهای علمی برزمین‌مانده را پیگیری نمود و از انجام کارهای تکراری پرهیز کرد. باید کارهای زمین‌مانده شناسایی و علت روی زمین ماندن آن بررسی شود و کارها به انجام برسد.

معظم‌له به تلاش برای رونمایی از موسوعه چهل جلدی در کنگره بین‌المللی میرزای نائینی رَحْمَةُ‌‌عَالِيَه اشاره کردند و افزودند: همین که چهل جلد موسوعه منتشر می‌شود و برخی از آثار علمی مرحوم نائینی برای اولین بار چاپ می‌شود؛ یعنی این کار از کارهای برزمین‌مانده بوده و باید تا الآن چاپ می‌شده؛ ولی به‌خاطر موانعی انجام نشده است. این اقدامات جای تقدیر و تشکر دارد. حوزه‌های علمیه باید محل تحقیق و پژوهش باشد و تدوین این نوع موسوعه‌ها، کمک زیادی به محققان می‌کند.

ایشان خاطرنشان کردند: وقتی یک باب پژوهشی باز می‌شود، به‌مورر سایر امور مربوط به آن باب تکمیل می‌شود و لذا آغاز یک روند، امر مهمی است و می‌تواند، خیرات زیادی را در پی داشته باشد.

حجت‌الاسلام سیدعلیرضا رضوی

دسترسی رایگان پژوهشگران به ۶۳ هزار عنوان کتاب در «نورلایب»

حجت‌الاسلام‌والمسلمین سیدعلیرضا رضوی، رئیس پژوهشکده علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) در نشست خبری که ۱۶ دی‌ماه در سالن جلسات مرکز نور برگزار شد، تصریح کرد: ۸۵ هزار عنوان کتاب در ۱۲۰ هزار جلد کتاب در کتابخانه دیجیتال «نورلایب» وجود دارد که هزینه استفاده از ۷۰ درصد منابع این پایگاه عظیم رایگان است؛ یعنی ۶۳ هزار عنوان در ۸۸ هزار جلد کتاب در انواع موضوعات علوم اسلامی و انسانی به‌صورت رایگان در اختیار پژوهشگران قرار دارد.

به گزارش ایسنا، رئیس پژوهشکده علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز نور، امکان اتصال به لغت‌نامه نور را از دیگر امکانات این کتابخانه دانست و گفت: در حال حاضر روزانه ۱۱ هزار کاربر به این کتابخانه مراجعه می‌کنند که ۳۹ درصد از مراجعه‌کنندگان به نورلایب غیرایرانی هستند؛ ما توانسته‌ایم، معارف اسلامی با رویکرد شیعی را به جهان صادر کنیم؛ با پایگاه نورلایب، مرزها در هم شکسته شده است.

وی افزود: با توجه به رایگان شدن بیش از ۷۰ درصد کتابخانه نورلایب، حجم کاربر خارجی بیش از این خواهد شد؛ زیرا به‌دلیل تحریم و عدم امکان واریز حق عضویت، کاربران خارجی نمی‌توانسته‌اند، عضو نورلایب شوند؛ اما امروز این محدودیت برداشته شده است.

حجت‌الاسلام رضوی گفت: با کاربران متعددی مواجه بودیم که درخواست کپی متن را داشتند؛ لذا این امکان را فراهم کردیم که پژوهشگران به‌طور متعارف اطلاعات را کپی کنند.

وی یادآور شد: کتابخانه‌های تخصصی شهر قم، ظرفیت عظیمی دارد که طی سالیان با زحمات متخصصین فراهم شده است؛ ما با بیش از ۱۲ کتابخانه تخصصی شهر قم وارد مذاکره شدیم و اجازه دادند که مرکز نور، کل آثار کتابخانه را اسکن کند. حجت‌الاسلام رضوی با بیان اینکه توسعه این کتابخانه تا پوشش کل کتابخانه‌های تخصصی ادامه خواهد داشت، اضافه کرد: پوشش کتابخانه‌های تهران و سایر شهرها در دستور کار است؛ لذا با کتابخانه ملی مذاکراتی انجام شده و هدف‌گذاری کردیم، سالیانه ۲۰ هزار جلد به این کتابخانه بیفزاییم.

رئیس پژوهشکده علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز نور، یادآور شد: سایت سه زبانه است. امکان عربی و انگلیسی‌کردن سایت وجود دارد و به دنبال افزودن سایر زبان‌ها نیز هستیم.

وی با بیان اینکه بیش از ۷۰ درصد کتابخانه نورلایب را رایگان کردیم، افزود: مرکز به‌هیچ‌عنوان قصد درآمدزایی از این کتابخانه‌ها را ندارد؛ اما در برخی منابع، دارای شریک هستیم و لذا امکان ارائه رایگان نداریم و باید حق‌السهم شریک را پرداخت کنیم.

رئیس پژوهشکده علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز نور تأکید کرد: بسیاری از کتاب‌های ارزشمند در سنوات گذشته با چاپ سنگی عرضه شده است؛ لذا این برنامه را داریم که مجموعه چاپ سنگی را با همکاری کتابخانه مجلس و آستان قدس به این مجموعه اضافه کنیم.

وی استفاده از هوش مصنوعی در پایگاه را مورد توجه قرار داد و گفت: درصدد ترجمه کتاب‌ها با استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی هستیم که به چند زبانه‌شدن کتابخانه کمک خواهد کرد؛ همچنین مرتبط‌کردن منابع، تحلیل کتاب‌ها، چکیده‌سازی با استفاده از هوش مصنوعی را هم مدنظر داریم.

آیت‌الله‌العظمی نوری همدانی در دیدار عده‌ای از مبلغان مازندران تأکید کردند

ارتباط صمیمانه با مردم لازمه فعالیت تبلیغی

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حضرت آیت‌الله نوری همدانی، این مرجع تقلید، در دیدار تعدادی از مبلغان استان مازندران، ارتباط صمیمانه با مردم را لازمه فعالیت تبلیغی دانسته و خاطرنشان کردند: معتمد هموز تبلیغ چهره به چهره، مؤثرترین و اثرگذارترین روش تبلیغ است. معظم‌له در ادامه افزودند: اگر مبلغ اخلاص داشته باشد و برای منبر زحمت بکشد و مردم او را در کنار خود ببینند، موفق‌ترین مبلغ است.

ایشان با انتقاد شدید از بیان حرف‌های بی‌سند و بی‌مدرک در بعضی از منابر، اظهار کردند: من تعجب می‌کنم، چرا هیچ نظارتی از طرف خود اهل منبر که سال‌ها کار کرده‌اند، نمی‌شود که عده‌ای با بعضی از مطالب، افکار عده‌ای را نسبت به مسائل دینی مخدوش می‌کنند. اینکه ما بعضی از حوادث زمان را به مسائلی یا افرادی تطبیق کنیم، درست نیست؛ ما وظیفه داریم آنچه را قرآن و اهل‌بیت ع‌علیهم‌السلام فرمودند، بیان کنیم و مردم هم با قدرت و درکی که دارند، به‌بهترین شکل اعتقادات را حفظ می‌کنند.

این مرجع تقلید، عمل یک مبلغ با معمم را برای مردم مهم دانسته و تصریح کردند: اگر مردم ببینند، عمل و حرف ما دوتاست، اعتماد نمی‌کنند. رفتار ما خودش می‌تواند تبلیغ باشد. امروز مردم گرفتارند. خودمان

مدیر مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه

مراکز تخصصی سرمایه‌های علمی حوزه‌اند

حجت‌الاسلام والمسلمین عباسی گفت: مراکز تخصصی سرمایه حوزه در بحث تولید علم و دانش‌های حوزوی می‌باشند. کمک کنیم دانش و محتوای علمی که سرمایه و ثرات حوزه به‌شمار می‌رود، به‌درستی استخراج و تبدیل به کتاب و متن درسی شود.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین فرهاد عباسی، مدیر مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه ۱۲ دی، در نشست هم‌فکری و تعامل با نمایندگان مراکز تخصصی حوزه در قم، مراکز تخصصی را سرمایه حوزه در بحث تولید علم و دانش‌های حوزوی عنوان و بیان کرد: باید کمک کنیم، دانش و محتوای علمی که در مراکز علمی قرار دارد و سرمایه و ثرات حوزه به‌شمار می‌رود، به‌درستی استخراج و تبدیل به کتاب و متن درسی شود و در اختیار طلاب مدارس علمیه برای فراگیری بهتر علوم حوزوی و پاسخ‌گویی به مسائل و نیازهای روز قرار بگیرد.

مدیر مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه با بیان اینکه مباحثی که در مراکز تخصصی ارائه می‌شود، هنوز قابلیت ارائه به سایر مراکز علمی را دارد، افزود: مراکز تخصصی تلاش‌های‌شان جدی و شایسته است؛ ولی با وجود همه تلاش‌ها، از نظر تولید محتوا و متن آموزشی در نقطه مطلوبی قرار نداریم. مراکز تخصصی سرمایه علمی ارزشمند حوزه می‌باشند؛ ولی ناشناخته‌اند؛ لذا تلاش کنیم، این سرمایه به دست اهلسر برسد.

مدیر مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه در ادامه، به اهم موارد همکاری فی‌مابین اشاره کرد که متن کامل آن بدین شرح است:

مراکز تخصصی در طول قریب به سه دهه فعالیت علمی آموزشی و پژوهشی با تمرکز بر دانش‌ها به‌صورت خاص زمینه‌های ارزشمندی از تولید علم را فراهم آورده‌اند.

توسعه نظام‌مند رشته‌های اسلامی و انسانی حوزه‌های علمیه در سال‌های اخیر وارد مرحله جدیدی شده است که تدابیر و حمایت بیش از پیش از متصدیان امر می‌تواند در شکوفایی و ارتقای آن‌ها اثرگذار باشد.

بر این اساس مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه در راستای تحقق این هدف متعالی، آمادگی حمایت از آثار تولید‌شده در مراکز تخصصی را به شرح ذیل دارد.

• انواع آثار قابل حمایت

۱) **کتاب‌های درسی:** کتابی که محتوای آن کاملاً منطبق بر عناوین درسی و سرفصل‌های مصوب شورای گسترش حوزه‌های علمیه بوده و از جهت روشی، انطباق مناسب با ضوابط مورد تأکید مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه داشته باشند، جهت تولید، آماده‌سازی و انتشار مورد حمایت خواهد بود.

پرداخت حق‌الزحمه مؤلف (به یکی از صورت‌های خرید اثر، پشت جلد، مشارکت با مرکز) آماده‌سازی شکلی، انتشار کتاب و اعتباربخشی رسمی حوزه علمیه، از جمله حمایت‌های مرکز تدوین متون و منابع درسی از این کتاب‌هاست.

۲) **منابع علمی:** کتاب‌هایی که پوشش‌دهنده بخشی

از سرفصل‌های مصوب (حداقل یکی از عناوین اصلی ذیل یکی از سرفصل‌های مصوب) بوده و از جهت روشی نیز، منطبق بر ضوابط مرکز تدوین باشند، هرچند که از روش تدوین درس‌نامه‌ای برخوردار نباشند، همانند بخش اول مورد حمایت می‌باشند.

۳) **پایان‌نامه‌ها:** پایان‌نامه‌های طلاب فارغ‌التحصیل آن مرکز تخصصی، مشروط بر آنکه پوشش‌دهنده بخشی از سرفصل‌های مصوب (حداقل یکی از عناوین اصلی) باشند، پس از آماده‌سازی، بر اساس ضوابط مرکز تدوین مورد حمایت خواهد بود؛ البته تدوین آن‌ها به‌صورت درس‌نامه ضرورت ندارد. حمایت از پایان‌نامه‌ها، به‌عنوان منابع علمی و کمک آموزشی بوده و حمایت از آنها، همانند دو بند پیش خواهد بود.

۴) **جزوات و تقریرات درسی:** نوشته‌هایی که اساتید محترم برای دروس خود آماده کرده‌اند و یا آنکه طلاب مستعد و توانمند از دروس استاد و پس از تدریس آماده ساخته‌اند، در ذیل این عنوان قرار می‌گیرند.

این نوشته‌ها هر چند بازتاب‌دهنده کامل مطالب اصلی و مهم درس و سرفصل مصوب هستند؛ اما هنوز تا تکمیل و آماده‌شدن به‌عنوان کتاب درسی یا منبع علمی فاصله دارند؛ اما به‌صورت تقریرنامه یا درس‌گفتار داخلی، قابلیت استفاده برای طلاب درحال تحصیل را دارند.

این جزوات و تقریرات حسب شرایط ذیل مورد حمایت قرار خواهند گرفت:

– مربوط به یکی از دروس رسمی مرکز و رشته باشد؛

– حداقل یک بار از سوی استاد ارائه شده باشد؛

– پوشش‌دهنده بیش از ۷۰ درصد از سرفصل درس باشد؛

– از ویراست مناسب برخوردار باشد؛

– تنظیم اولیه داشته باشند؛ به‌گونه‌ای که مطالب اصلی و فرعی از هم تفکیک شده باشند؛

– مورد تأیید و ارزیابی استاد نویسنده و گروه علمی مرکز تخصصی متقاضی قرار گرفته باشند؛

– به‌ارزی هر واحد درسی، حداقل برخوردار از ۱۰ هزار کلمه باشد.

تذکر: آن دسته از کتاب‌های گروه اول و دوم که توسط مرکزی پیشنهاد می‌شوند؛ اما در ارزیابی‌ها، امتیاز کمتر از ۶۰ درصد (حداقل تا ۵۰ درصد) را کسب کنند، در صورتی که امکان رفع نواقص و آماده‌سازی و ارتقای آن نباشد نیز، به‌صورت جزوه درسی یا درس‌گفتار منتشر خواهد شد. در حمایت از این جزوه‌ها و تقریرها، یک چهارم از هزینه تولید و تألیف کتاب درسی پرداخت خواهد شد و تمام

فراوانی انجام داد.
بله اشکالائی هم در دولت قبل بود؛ اما نباید سیاه‌نمایی کرد؛ همان‌طور که الآن هم نباید عملکرد این دولت را تخریب نمود؛ بلکه باید کمک کنیم و اشکالات را بیاین کنیم و دولت هم از نقد منصفانه و پیشنهاد خیرخواهانه استقبال کند و از به‌کارگیری افرادی که گاهی با مبانی انقلاب مخالفت می‌کنند و آن را زیر سؤال می‌بند پرهیز کند و مجلس نیز در دفاع از حقوق مردم، هم نظارت داشته باشد و هم برای حل مشکلات کمک کند؛ خصوصاً در موضوع اقتصادی، مسئولان باید شب و روز نشانند و بین مردم باشند، مسئولان بین مردم اگر حساب‌شده باشند، هیچ زحمتی برای مردم نیست.

حضرت آیت‌الله نوری همدانی، ایجاد اختلاف و به زبان آوردن حرف‌هایی را که موجب ناامیدی مردم باشد، اشتباه دانسته و افزودند: امروز دشمن تمام امکانات را برای ناامیدی مردم به‌کار گرفته است؛ لذا مهم‌ترین کار در این زمان، حفظ وحدت و اتحاد است. ان‌شاءالله این بنایی که امام راحل رَحْمَةُ‌‌عَالِيَه ایجاد کردند و امروز هم رهبری معظم با درایت و حکمت آن را مدیریت می‌کنند، به پشتیبانی ملت و از همه بالاتر عنایت خداوند متعال و توجهات حضرات معصومین ع‌علیهم‌السلام حفظ خواهد شد.

هزینه آماده‌سازی و نشر آن، (به تعداد مورد نیاز آن مرکز تخصصی) مورد حمایت مرکز تدوین متون خواهد بود.
انتشار این جزوه‌ها بدون دریافت شابک و فنیا و به‌صورت دیجیتال و برای مصرف داخلی خواهد بود.
در صورت تمایل استاد برای تدوین درس‌نامه اصلی در آینده و گاه‌های بعد، حق‌التألیف پرداخت‌شده بابت تهیه جزوه، از حق‌التألیف تولید کتاب کم نخواهد شد.
۵) کتب تمرین و تطبیق و کاربردی: کتاب‌ها و جزوات کمک آموزشی که توسط استاد یا جمعی از اساتید و پژوهشگران جهت پشتیبانی از یک درس یا کتاب درسی تولید شده‌اند نیز، در صورتی که از جامعیت و علمیت لازم برخوردار باشند، بسته به سطح علمی آن، به‌صورت منبع علمی قابل استفاده برای همگان یا به‌صورت جزوه درسی (قابل استفاده اختصاصی برای همان واحد آموزشی) مورد حمایت و انتشار قرار خواهد گرفت.
۶) پرده‌نگارهای درسی پاورپوینت: در صورتی‌که از سوی استاد یا مدرسه برای تدریس یا کتابی پاورپوینت طراحی شده باشد، پس از بررسی و تأیید گروه علمی مرکز تدوین و در صورت موافقت تهیه‌کننده، از ایشان اثر خرید شده و از طریق سامانه مرکز تدوین متون نیز در اختیار عموم اساتید قرار خواهد گرفت.

• برای پاسخ‌گویی به نیازهای روز جامعه به تولید محتوای آموزشی و دانشی نیاز داریم

حجت‌الاسلام مصطفی کاویانی مدیر تدوین و استانداردارسازی مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه نیز در این نشست، گفت: بعد از اتفاقات خوبی که در مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه افتاد، شاهد رشد و ارتقای آن هستیم. الآن ۱۲۸ عنوان درسی، در دستور کار مراکز همکار قرار دارد که بعضی محتوای درسی در حال تدوین است.

حجت‌الاسلام کاویانی ادامه داد: مراکز تخصصی حوزه در عرصه تولید محتوای درسی فعال می‌باشند و محتوای خوب و باکیفیتی در این مراکز تولید می‌شود؛ ولی مشکل این است، این متون تنها در اختیار دانش‌پژوهان همان رشته‌ها قرار می‌گیرد. مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه در تلاش است تا در استخراج متون درسی و آموزشی مدارس علمیه برای طلاب، با مراکز تخصصی حوزه همکاری داشته باشند.

وی بیان کرد: تأخیر در تولید متون، می‌تواند مشکلاتی ایجاد کند. الآن سال‌هاست که بعضی از متون، کتب درسی حوزه هستند و تنها محتواهایی به آن اضافه شده است. باید به فکر متن و محتوای جدیدی برای پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه بود.

مدیر تدوین و استانداردارسازی مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه همچنین گفت: نمونه آن همین کتاب دارالفکر است که در سال ۷۰ تولید شده؛ ولی در سال‌های متمادی چیزی به آن اضافه شده است. متنی غیر از این تاکنون تولید نشده است و این ضعف جدی است. برای تولید محتوای آموزشی و دانشی جدید، لازم است مراکز تخصصی با مرکز تدوین متون و منابع درسی همکاری داشته باشند.

وی بیان کرد: مدیریت تدوین و استانداردارسازی مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه، دارای بخش‌هایی است؛ از جمله تألیف و ارزیابی با ۲۸ گروه علمی و استانداردارسازی آموزشی. در تولید متن آموزشی به‌عنوان ابزار مدرس، کاستی‌هایی وجود دارد و لازم است، اساتید در این حوزه کمک کنند.

طراحی حدود ۴۳۰ رشته و گرایش در درختواره دانشی حوزه‌های علمیه

حجت‌الاسلام والمسلمین رستم‌نژاد گفت: امروز حوزه‌های علمیه باید پاسخ‌گوی نیازهای جامعه باشند؛ درختواره دانشی حوزه علمیه که برای آن حدود ۴۳۰ رشته، گرایش و رویکرد تعریف شده، بر اساس این نیاز پی‌ریزی شده است.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین رستم‌نژاد معاون آموزش حوزه‌های علمیه در نشست تجلیل از اساتید همکار در طراحی درختواره حوزه‌های دانشی و تدوین رشته‌های تخصصی که شامگاه ۱۲ دی در سالن جلسات آیت‌الله حائری رَحْمَةُ‌‌عَالِيَه مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه در قم برگزار شد، اظهار کرد: ریل‌گذاری علمی و دانشی حوزه‌ها، یک بحث مهمی است که همه اساتید در آن سهیم هستند.

وی افزود: از ابتدا مسیر اصلی حوزه‌های علمیه، همان قفه و اصول بود. همیشه تاریخ مسیر اجتهاد چنین بوده که در کنار این قفه و اصول که جریان اصلی و علمی حوزه‌ها بوده، علوم دیگری مثل تفسیر قرآن‌کریم، حدیث، اخلاق، فلسفه و علوم عقلی هم بود؛ مباحثی چون هیأت، نجوم و ریاضیات هم جای خودش را داشت؛ منتها آن مباحث اصلی که در متن حوزه همیشه جاری و ساری بوده، مبحث قفه و اصول است و اساس فقاهت و اجتهاد در حوزه‌های علمیه بر پایه همان بود.

حجت‌الاسلام والمسلمین رستم‌نژاد گفت: قبل از پیروزی انقلاب اسلامی هدف‌گذاری‌های حوزه علمیه در چند جهت خاص بود؛ اما بعد از پیروزی انقلاب، میدان‌های بسیار فراوان، متنوع و گسترده به وجود آمد و دستگا‌های مختلف جهت استفاده از ظرفیت حوزویان، دست‌شان را به سوی حوزه‌های علمیه دراز کردند.

معاون آموزش حوزه‌های علمیه ادامه داد: امروز حوزه‌های علمیه، باید پاسخ‌گوی نیازهای جامعه باشند؛ امروز جامعه بین‌الملل و منطقه و نیازهای جدیدی که الآن در آن قرار گرفته‌ایم و نیز مباحث آموزش مصنوعی و رسانه‌ای، نیازمند ورود حوزه علمیه است؛ هرچه جلوتر می‌رویم نیازها و مطالبات گسترده‌تر می‌شود. حوزه علمیه، باید حرف دین را ارائه بدهد.

وی اضافه کرد: این یک مسأله بسیار مهمی است که صدها موضوع و مسأله جدید و مستحده را متوجه حوزه علمیه کرده است. درختواره دانشی حوزه علمیه که برای آن حدود ۴۳۰ رشته، گرایش و رویکرد تعریف شده، بر اساس این نیاز پی‌ریزی شده است.

این استاد حوزه علمیه قم خاطرنشان کرد: تمامی سرفصل‌ها و عناوین اصلی درختواره دانشی حوزه‌های علمیه، به تصویب رسیده که ۱۷۰ سرفصل آن، شامل: رشته، گرایش و رویکرد در سه مقطع سطوح ۲، ۳ و ۴ تدوین شده و در دست اجراست و بقیه نیز درحال پیگیری و برنامه‌ریزی برای انجام است.

وی با اشاره به زحمات اساتید مطرح حوزوی جهت تدوین این درختواره دانشی، گفت: در تدوین درختواره رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی حوزه‌های دانشی علوم اسلامی، صدها ساعت کار کارشناسی با حضور بیش از ۵۰۰ استاد انجام شده است. معاون آموزش حوزه‌های علمیه در پایان گفت: ما به دنبال یک ریل‌گذاری جدید در تحصیلات حوزوی هستیم؛ ما می‌خواهیم به این وسیله، خروجی‌های توانمند و متخصص بیشتری برای جامعه و نظام تربیت کنیم.

اشتراک افق حوزه

۰۵۳۶۰۰۳۲۹-۰۲۵

۰۹۱۹۶۹۱۴۴۵۰